

AYOLLARDA FARZANDSIZLIK (BEPUSHTLIK): SABABLARI, TURLARI VA DAVOLASH YO‘LLARI

ISKANDAROVA BAHORA BEKTOSH QIZI
SAMARQAND DAVLAT TIBBIYOT UNIVERSITETI
DAVOLASH ISHI 3-KURS TALABASI
EMAIL: iskandarovabahora05@icloud.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada farzandsizlik (bepushtlik) muammosi tibbiy va ijtimoiy jihatdan yoritilgan. Bepushtlik tushunchasi, uning turlari, ayol va erkak organizmidagi asosiy sabablari, zamonaviy diagnostika va davolash usullari tahlil qilingan. Shuningdek, bepushtlikning oldini olish yo‘llari va profilaktik choralarga alohida e‘tibor qaratilgan. Maqola tibbiyot xodimlari, talabalar hamda sog‘lom oila qurishga intilayotgan yoshlar uchun foydali hisoblanadi.

Kalit so‘zlar: farzandsizlik, bepushtlik, reproduktiv salomatlik, ovulyatsiya, spermatogenez.

Kirish

Farzand – oilaning quvonchi, jamiyatning kelajagi hisoblanadi. Biroq zamonaviy dunyoda ko‘plab oilalar farzandsizlik, ya‘ni bepushtlik muammosiga duch kelmoqda. Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti ma‘lumotlariga ko‘ra, har 6–7 juftlikdan biri turli darajada bepushtlik muammosiga ega. Ushbu holat nafaqat tibbiy, balki ijtimoiy va psixologik muammo sifatida ham dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Farzandsizlik (bepushtlik) tushunchasi

Bepushtlik – er-xotin muntazam va himoyasiz jinsiy hayot kechirganiga qaramay, bir yil davomida homiladorlik yuz bermasligi holatidir. Agar ayol yoshi 35 dan yuqori bo‘lsa, bu muddat 6 oy etib belgilanadi.

Bepushtlikning turlari

Bepushtlik quyidagi turlarga bo‘linadi:

Birlamchi bepushtlik – ayol hech qachon homilador bo‘lmagan holat.

Ikkilamchi bepushtlik – ilgari homiladorlik bo‘lgan, ammo keyinchalik farzand ko‘rish imkoni yo‘qolgan holat.

Ayol bepushtligi

Erkak bepushtligi

Aralash (kombinatsiyalashgan) bepushtlik

Ayollarda bepushtlik sabablari

Ayollarda bepushtlikning asosiy sabablari quyidagilardan iborat:
Gormonal buzilishlar (ovulyatsiyaning bo‘lmasligi)
Bachadon va tuxum yo‘llari kasalliklari
Endometrioiz
Polikistoz tuxumdon sindromi
Yuqumli va yallig‘lanish kasalliklari
Sun‘iy abortlar
Stress va psixologik omillar
Ortiqcha vazn yoki keskin ozish
Erkaklarda bepushtlik sabablari
Erkak bepushtligi quyidagi omillar bilan bog‘liq bo‘lishi mumkin:
Spermatozoidlar soni va sifati pasayishi
Gormonal buzilishlar
Varikotsele (urug‘ yo‘llari kengayishi)
Yuqumli kasalliklar
Zararli odatlar (chekish, alkogol)
Atrof-muhitning salbiy ta’siri
Bepushtlikni aniqlash (diagnostika)
Bepushtlikni aniqlashda quyidagi tekshiruvlar muhim hisoblanadi:
Ginekologik va andrologik ko‘rik
Gormonal tahlillar
UTT (ultratovush tekshiruvi)
Spermiogramma
Infeksiyalarni aniqlash testlari
Genetik tekshiruvlar
Davolash usullari
Bepushtlikni davolash sabablarga qarab amalga oshiriladi:
Dori vositalari bilan davolash
Gormonal terapiya
Jarrohlik aralashuvi
Sun‘iy urug‘lantirish (IVF, IUI)
Psixologik yordam va stressni kamaytirish
Sog‘lom turmush tarzini shakllantirish
Oldini olish va profilaktika Farzandsizlikning oldini olish va profilaktikasi

Farzandsizlikning oldini olish reproduktiv salomatlikni saqlash va mustahkamlashda muhim ahamiyatga ega. Profilaktik chora-tadbirlar erta yoshdan boshlab amalga oshirilsa, kelajakda bepushtlik xavfini sezilarli darajada kamaytirish mumkin.

1. Sog‘lom turmush tarzini shakllantirish

Sog'lom turmush tarzi reproduktiv tizim faoliyatining me'yorida bo'lishini ta'minlaydi. Ratsional ovqatlanish, yetarli jismoniy faollik va to'liq uyqu gormonal muvozanatni saqlashda muhim rol o'ynaydi. Ratsionda oqsil, vitaminlar (A, E, D, C), foliy kislotasi, rux va temir moddalariga boy mahsulotlar bo'lishi lozim.

Zararli odatlardan voz kechish

Chekish, alkogol va narkotik moddalar ayollarda ovulyatsiya jarayonini buzadi, erkaklarda esa spermatozoidlar soni va harakatchanligini kamaytiradi. Uzoq muddatli zararli odatlar genetik o'zgarishlarga ham olib kelishi mumkin. Shu sababli reproduktiv yoshdagi shaxslar uchun zararli odatlardan butunlay voz kechish muhim profilaktik chora hisoblanadi.

Jinsiy yo'l bilan yuqadigan kasalliklarning oldini olish

Jinsiy yo'l bilan yuqadigan infeksiyalar (xlamidioz, gonoreya, sifilis va boshqalar) davolanmagan taqdirda bachadon va tuxum yo'llarida yallig'lanish jarayonlarini keltirib chiqaradi. Bu holat tuxum yo'llarining berkilib qolishiga va bepustlikka sabab bo'lishi mumkin. Muntazam tibbiy tekshiruvlar va himoyalangan jinsiy aloqa muhim ahamiyatga ega.

Rejasiz homiladorlik va abortlarning oldini olish

Sun'iy abortlar ayol organizmiga jiddiy zarar yetkazib, bachadon shilliq qavatining shikastlanishiga, gormonal buzilishlarga olib keladi. Bu esa ikkilamchi bepustlikning asosiy sabablaridan biridir. Shuning uchun oilani rejalashtirish, zamonaviy kontratsepsiya vositalaridan foydalanish muhimdir.

Stress va psixo-emotsional holatni nazorat qilish

Doimiy stress, ruhiy bosim va depressiv holatlar gipotalamo-gipofizar tizim faoliyatini buzib, reproduktiv gormonlar ajralishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Psixologik muvozanatni saqlash, dam olish, sport va ijobiy ijtimoiy muhit bepustlik profilaktikasida muhim o'rin tutadi.

Gormonal muvozanatni nazorat qilish

Ayollarda hayz siklining buzilishi, erkaklarda gormonal yetishmovchilik bepustlikka olib keluvchi asosiy omillardan hisoblanadi. Shu bois, gormonal o'zgarishlar kuzatilganda o'z vaqtida mutaxassisga murojaat qilish zarur.

Muntazam tibbiy ko'riklardan o'tish

Yiliga kamida bir marta ginekolog va androlog ko'rigidan o'tish yashirin kechayotgan kasalliklarni erta aniqlash imkonini beradi. Erta tashxis qo'yish bepustlikning oldini olishda eng samarali usullardan biridir.

Ekologik omillarni hisobga olish

Atrof-muhitning ifloslanishi, zararli kimyoviy moddalar va radiatsiya reproduktiv tizimga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Ish joyida xavfsizlik qoidalariga rioya qilish va ekologik toza muhitda yashash profilaktikaning muhim qismidir.

Nikohdan oldingi tibbiy ko'rik

Nikohdan oldingi tibbiy tekshiruvlar irsiy va yuqumli kasalliklarni aniqlash imkonini beradi. Bu esa kelajakda sogʻlom avlodni dunyoga keltirishda muhim ahamiyatga ega.

Bepushtlikning oldini olish uchun quyidagilar tavsiya etiladi:

Sogʻlom ovqatlanish

Zararli odatlardan voz kechish

Jinsiy yoʻl bilan yuqadigan kasalliklarni oʻz vaqtida davolash

Rejasiz abortlardan saqlanish

Stressni kamaytirish

Doimiy tibbiy koʻriklardan oʻtish

Xulosa

Farzandsizlik – davolanadigan muammo boʻlib, oʻz vaqtida shifokorga murojaat qilish, toʻgʻri tashxis va zamonaviy davolash usullari orqali koʻplab oilalar farzandli boʻlish baxtiga erishmoqda. Eng muhimi, bepushtlikni faqat ayol muammosi sifatida emas, balki er-xotinning umumiy muammosi sifatida koʻrib chiqish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI

1. Jahon sogʻliqni saqlash tashkiloti (JSST). Reproduktiv salomatlik boʻyicha qoʻllanma. – Jeneva, 2021.
2. Axmedov A.A. Akusherlik va ginekologiya. – Toshkent: Abu Ali ibn Sino nomidagi nashriyot, 2020.
3. Ismoilov B.B. Andrologiya asoslari. – Toshkent, 2019.
4. Karimova M.X. Ayollar reproduktiv salomatligi. – Toshkent, 2022.
5. Sadikov R.Sh. Bepushtlik va uni davolash usullari. – Toshkent: Fan, 2018.